

Távközlő hálózatok és szolgáltatások

Távközlő rendszerek áttekintése

*Csopaki Gyula
Németh Krisztián
BME TMIT
2012. szept. 5.*

Bevezetés

- Bemutatókozás
- A tárgy felépítése
- Játékszabályok
- Oktatási segédanyagok
- Tanulni!!!
- Egy kis technikatörténeti áttekintés

Korai távközlő hálózatok

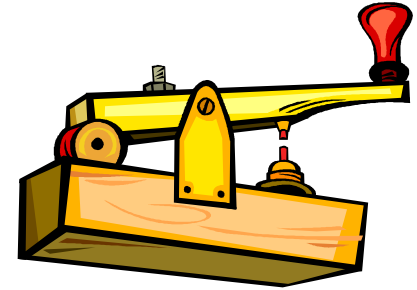

- Sípok, dobok – már az ősemberek is (beszéd előtt!)
- Futárok – „emberemlékezet óta”. Pl.:
  - Kr.e. 1700, Babilónia: „Futár futár elé fut, és hírmondó a hírmondó elé, hogy jelentse a babiloni királynak, hogy bevétel az ő városa mindenfelülről.” Jer. 51.31 (Károli G. ford.)
  - Kr.e. 490: [REDACTED]
  - [REDACTED]: USA, Pony Express: Váltott lovak, 3200 km/[REDACTED]
- Fény / füst / tárcsa, stb.
  - Aiszkülosz (ókori görög drámaíró): „Agamemnon” (Kr.e. 1184)
Trója eleste: Argosz városába Agamemnon feleségének: 600 km fáklyasor, egy éjszaka alatt átért a hír!
  - Arab kalifátus: Kordova (Sp.o.) – Észak-Afrika – Bagdad („fáklyatávíró”)
  - Franciaország: „távíró” őrházak, szemaforok.
1852: 556 őrház, 4800 km hálózat, 29 nagyváros + Párizs között.
Kódolt átvitel!

Későbbi távközlési rendszerek

□ A távíró

- Samuel Finley Breeze Morse (festő):
-ben szabadalom: távíró + ABC
- kb. 5-10 bit/s
  - szó per perc a szokásos mértékegység (words per minute, WPM)
  - egy „szabványos szó” a „PARIS”: * _ _ * * _ * _ * * * * *
  - 20 – 30 WPM szokásos volt
- párhuzamos légvezeték
- csomópontonként (távíróállomás) újraadás

Későbbi távközlési rendszerek

- Táv gépiró
  - billentyűzet, betűnyomtatás
  - Davis Edvin Hughes (zenetanár):
    - Magyarországon: 2003 decemberéig volt nyilvános hálózat (telex)
    - magánhálózat talán még ma is...
  - kb. 50 b/s
  - sodrott érpár
  - először újraadás
    - fejlettebb esetben: tárolás lyukszalagon
  - majd: kézi v. gépi áramkörkapcsolás
    - gépi kapcsolás: hívószám, hívás. Először: 1932

Későbbi távközlési rendszerek

□ Telefon

- Alexander Graham Bell (süketnémákat tanít): **távbeszélő**
- (kézi) távbeszélőközpont. (Edison laborjában, Puskás Tivadar ötlete, közreműködése)
- Almon B. Strowger: automata telefonközpont
- Telefonhírmondó: -tól (évtizedekkel a rádió előtt) kb. 40 évig, több mint 10 000 előfizető. Csak Magyarországon!

□ Forrás:

- Dr. Bartolits István (Stephanus): „A távközlés regénye – egy találmány, amely megrengette a világot”, cikksorozat, *Élet és Irodalom*, XLIV évf. (2000), 19-28. szám – ld. a weblapon!

A távközlés története Magyarországon

□ Első időszak: 1939-ig

■ Szolgáltatások:

- Újdonságok néhány évvel a világon első bevezetés után (USA...) nálunk is:

- Távíró: szabadalom: 1837, USA 1844, Mo: 1846
- Telefon+központ: szabadalom: 1876-78, USA 1877-1878, Mo: 1881 (Bécsben. a Monarchia fővárosában később) hála Puskás Tivadarnak, és öccsének, Ferencnek

- Telefonhírmondó

- Pl. 1938: 10%-os telefonellátottság: megfelelt a hazai gazdasági fejlettségnek

■ Dinamikusan fejlődő ipar, pl.:

- Tungsram
- Standard (International Telegraph and Telephone leányvállalata)
- Siemens hazai leányvállalata

■ Kutatás-fejlesztés:

- Nemzetközi cégek anyavállalatainál

A távközlés története Magyarországon

□ Második időszak: 1945-1990

- Szolgáltatások: nagyon lassú fejlődés
  - Pl. 1990: még mindig 10%-os telefon-ellátottság, gyenge minőség
  - Okok: Nyugat: embargó,
Kelet: „Vas és acél országa”
- Ipar: fokozatos lemaradás
  - 1990-re kb. 15 év hátrány
  - de: 150 000 ember dolgozik az iparban, pl. Orion, Videoton, BHG
  - főleg exportra: KGST és 3. világ, polgári és hadi
- Kutatás-fejlesztés
  - Szakmai élcsapat követi a fejlődést, de a gyártás ezt nem
  - Távközlési Kutató Intézetet, TKI
  - Posta Kísérleti Intézet, PKI
  - Számítástechnikai és Automatizálási és Kutató Intézet, SZTAKI
  - pl. Bay Zoltán, Kozma László

A távközlés története Magyarországon

- Harmadik időszak: 1990-től 2000-ig
  - Szolgáltatások:
    - Rohamos fejlődés
    - Pl. 2000: 40%-os telefonellátottság, jó minőség
    - Ok: privatizáció, tőkebevonás
    - Mobil, VoIP, ... : gyors elterjedés
  - Ipar és kutatás-fejlesztés egybefolyik
    - A szoftverkészítésen van a hangsúly, nem a hardveren
    - Mo-i ipar újra fejlődésnek indul: Ericsson, Hewlett-Packard, Lucent, Motorola, Nokia, Siemens, ...

A távközlés története Magyarországon

- Negyedik időszak: 2000-től
- Világméretű visszaesés
- Okai:
  - Általános visszaesés (recesszió). Egyszer fenn, egyszer lenn. Távközlés picit jobban lenn.
  - Mobiltelefon iparág: kb. 10 év alatt utolérte a vezetékes távközlés szintjét, de túlbecsülték a folytatást, amikor a fejlődés lelassult
  - .com cégek (informatika)
  - 2001.szept.11. (USA főleg)
  - UMTS (EU főleg) (= Universal Mobile Telecommunication System, Egyetemes Mobil Távközlő Rendszer) koncessziók, ld. később

A távközlés története Magyarországon

- Negyedik időszak: 2000-től
- A recesszió következményei:
  - Jelentős leépítések a készülégyártóknál, kb. 50%-os elbocsátások
  - Európa előnye a mobil szektorban USA-val szemben lecsökken
  - Magyarországot szerencsére nem érintette ilyen drasztikusan
- Ez a visszaesés 2005. körül véget ért
  - A foglalkoztatottak száma a 2000. körüli stabil szintre áll be
  - Hosszú távon is perspektivikus iparág
    - ma már infokommunikáció nélkül nemcsak a jövő, a jelen is elképzelhetetlen!
  - Ehhez pedig jól képzett szakemberek kellene -- **ÖNÖK!!**

Egy kis technikatörténeti áttekintés

A tárgy felépítése

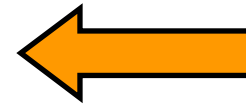

- 1. Bevezetés
  - Bemutatkozás, játékszabályok, stb.
  - Történelmi áttekintés
  - **Mai távközlő rendszerek architektúrája** ←
  - Technológiai, fizikai, gazdasági háttérismeretek (Henk Tamás)
- 2. IP hálózatok elérése távközlő és kábel-TV hálózatokon
- 3. VoIP
- 4. Kapcsolástechnika
- 5. Mobiltelefon-hálózatok
- 6. Jelátviteli követelmények, kodekek
- 7. Forgalmi követelmények, hálózatméretezés
- 8. Jelzésátvitel
- 9. Hálózati szolgáltatások (Henk Tamás)
- 10. Gerinchálózati technikák (Cinkler Tibor)
- 11. Távközlő rendszerek telepítése és üzemeltetése (Cinkler Tibor)

Áttekintés

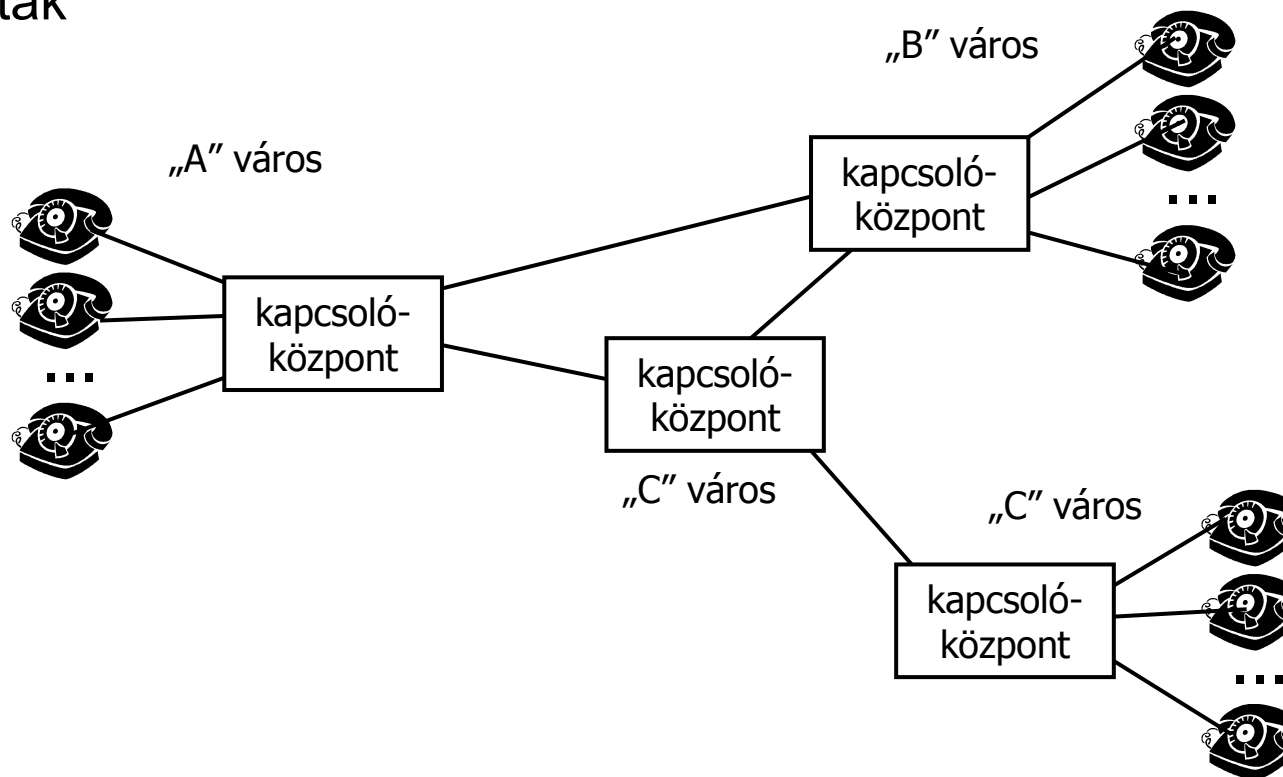
*Innentől
vizsgaanyag!!*

- Távközlő hálózati alapok
  - **Távbeszélő hálózatok áttekintése**
  - Analóg és digitális beszédátvitel
  - Számozás
  - ISDN
  - Újgenerációs hálózatok

Egy klasszikus vezetékes telefonhálózat

- Végberendezések
- Kapcsolóközpontok
- Átviteli utak

- Valaha valóban így nézett ki egy telefonhálózat
- Ma már messze nem, de első közelítésnek megteszi

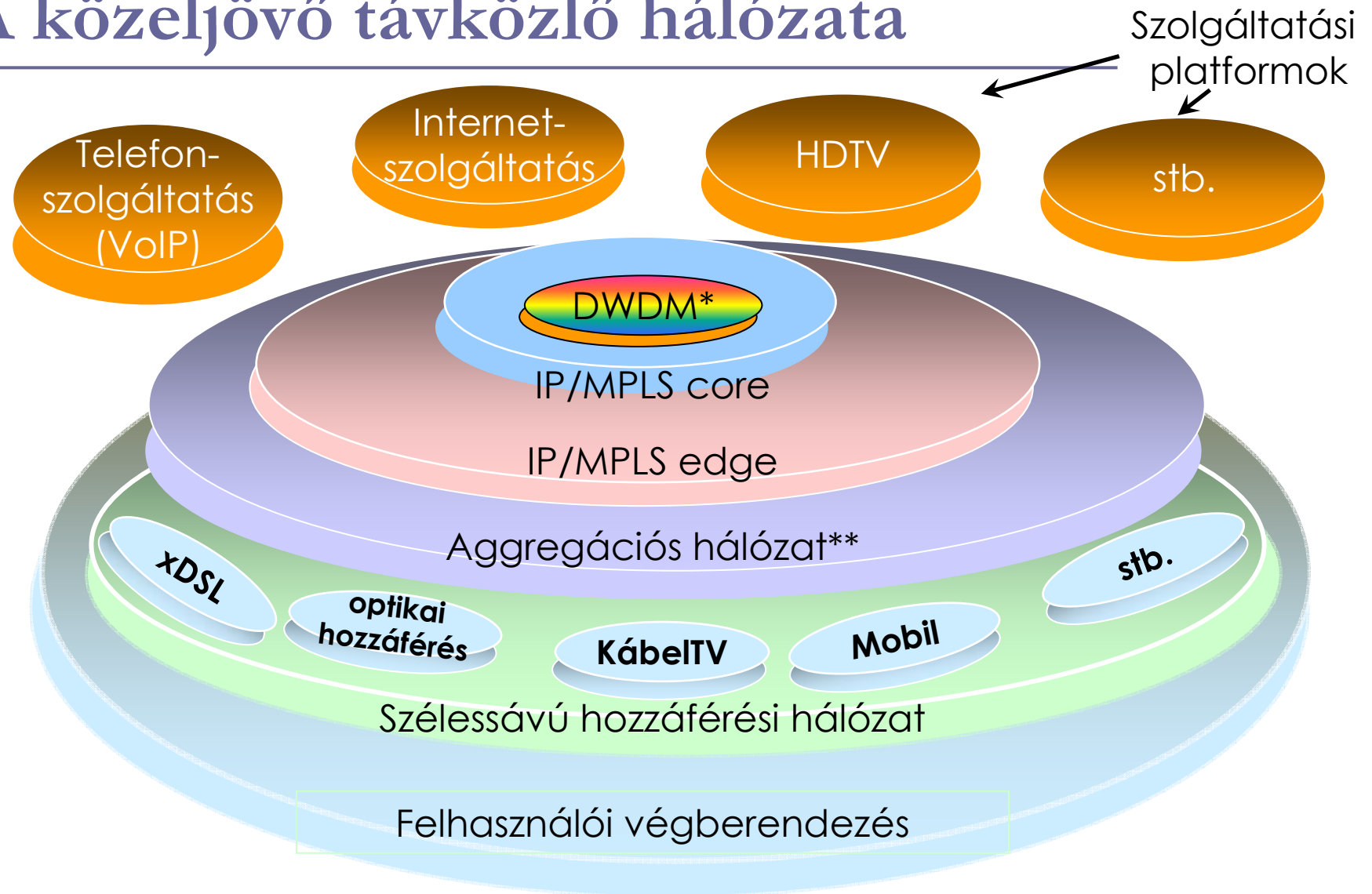
Néhány szó az építőelemekről

- Végberendezések
  - pl. telefonkészülék, fax, modem
- Kapcsolóközpontok
  - egymással hierarchikusan összekötve
  - külön fejezet szól majd róluk e tárgyban
- Átviteli utak
  - előfizetőtől az első központig: előfizetői hurok (= helyi hurok, local loop)
    - tipikusan egy réz érpár
  - központok között: trönk
    - angolul: trunk
    - egy vagy néhány átviteli csatornára (pl. koax, mikrohullámú rádiós átvitel, fényszál) sok beszédcsatorna összenyalábolva
- Mindez lehet analóg, ill. digitális

A közeljövő távközlő hálózata

*DWDM = Dense Wavelength Division Multiplexing, sűrű hullámhosszosztású nyalábolás. (Ez egyfajta nagy kapacitású optikai hálózat, ld. majd: Gerinchálzati technikák fejezet)

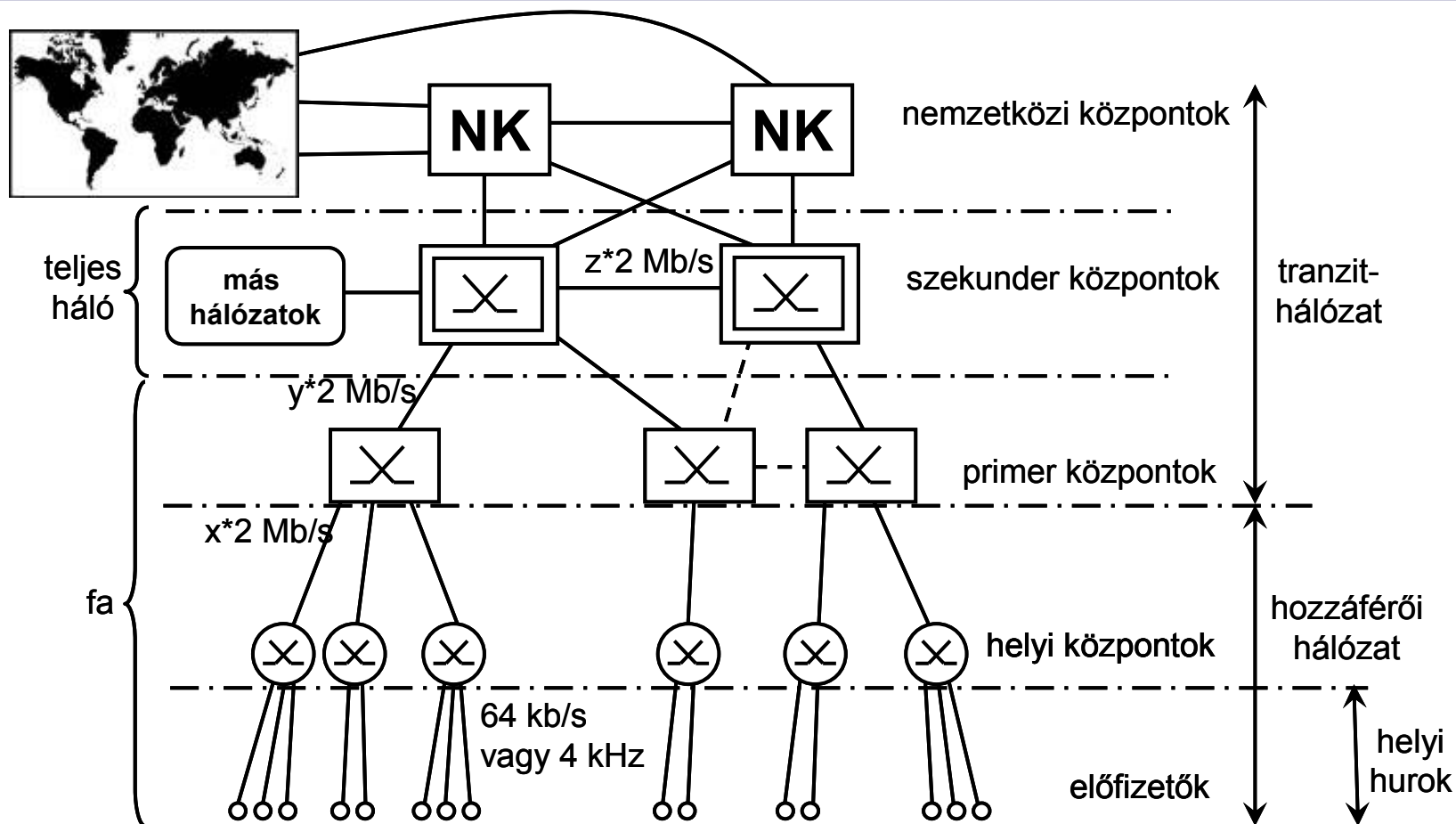
** (OSI) Layer 2, azaz még nem IP. Újabban pl. gyakran Ethernet.

Mai távközlő hálózati helyzet hazánkban

- A távbeszélő kapcsolóközpontok még megvannak
- Összeköttetések a központok között:
  - digitális TDM nyálábolt jelek, gyors optikai hálózat felett
    - (ez tipikusan SDH, erről bővebben majd a Gerinchálózati technikák fejezetnél)
  - jellemzően ugyanazon az optikai hálózaton -- de külön csatornában -- IP forgalom átvitele is történik

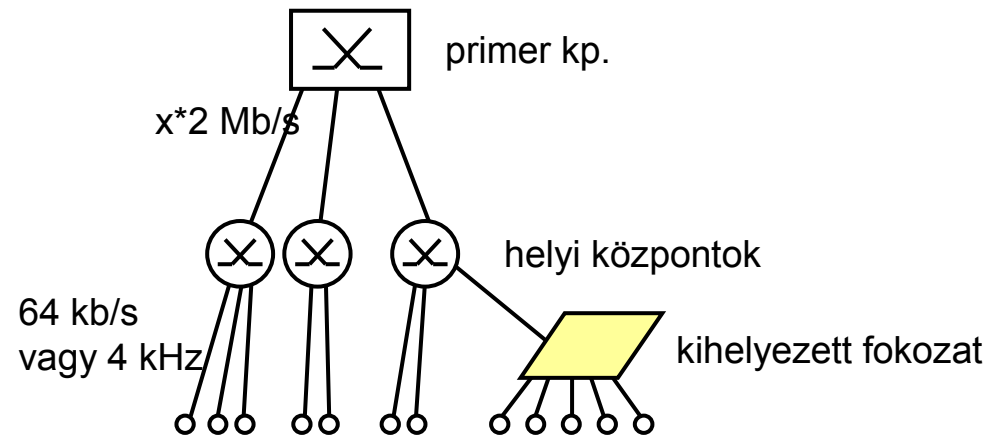
Tipikus homogén, nyilvános kapcsolt (vezetékes) távbeszélő hálózati hierarchia – régebben (bő 5 éve)

■ Megjegyzések:

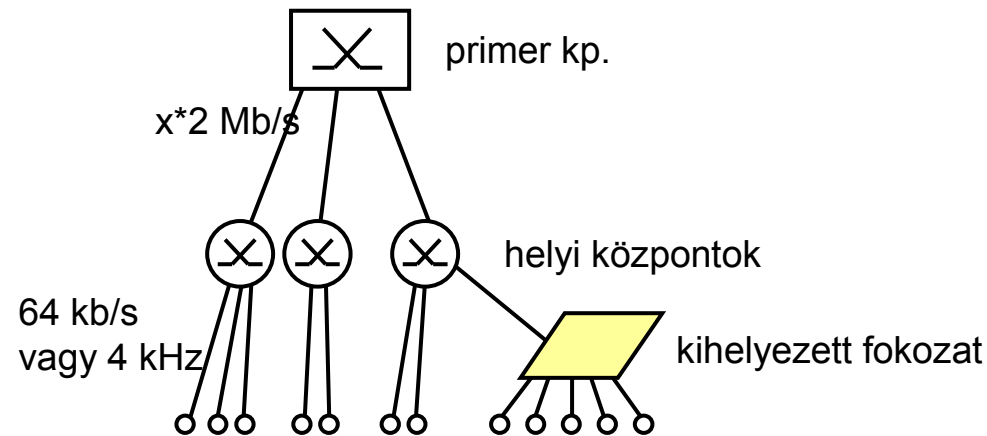
- szaggatott vonal: alternatív v. haránt összeköttetés: cél: hálózat megbízhatóbbá tétele; forgalmi túlcsoordulás kezelése
- Tipikus sebességértékek (nagyságrendileg): $x=10-20$, $y=30-50$, $z=100$
- Ez egy homogén, azaz egyszolgáltató hálózat. Több szolgáltató esetén a helyzet némileg bonyolultabb.
- „más hálózatok”: pl. mobiltelefon-hálózatok
- az analóg világban: Magyarországon 4 hierarchiaszint, USA-ban 10 hierarchiaszint,
- a digitális világban: Magyarországon 3 hierarchiaszint (10 szekunder központ), USA-ban 3 hierarchiaszint (135 szekunder központ)

Kihelyezett fokozatok

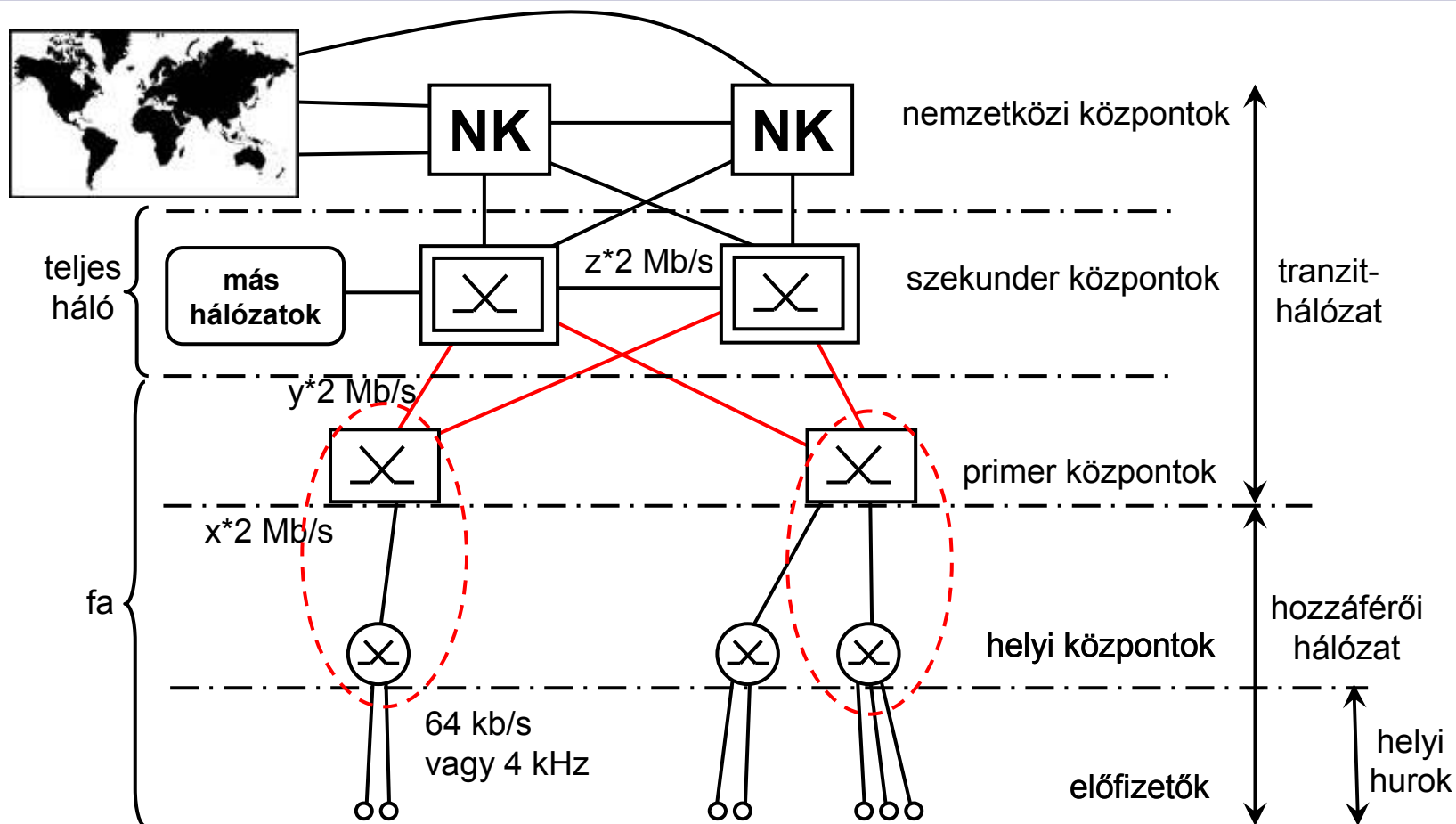
- Kihelyezett fokozattól a helyi központig nyálábolt átvitel:
  - egy, vagy néhány érpáron egyszerre (nyálábolva, multiplexálva) sok beszélgetés
  - de összesen kevesebb, mint ahány előfizető csatlakozik a kihelyezett fokozathoz
    - hiszen úgysem beszél mindenki egyszerre
  - tipikus sebességérték: egynéhányszor 2 Mb/s
  - jelentős költségmegtakarítás!
- Egy példa: 5000 előfizető 2 km-re a központtól
- Kihelyezett fokozat nélkül:
  - (5000 érpár = 10 000 rézdrót) x 2 km = 20 000 km rézdrót!
    - a Föld kerületének a fele!
- Kihelyezett fokozattal lényegesen olcsóbb

Kihelyezett fokozatok

- Képes lehet kapcsolásra a hozzá tartozó előfizetők között
  - Ugyanakkor nem önálló központ, a vezérlést távolról, a helyi központból kapja
  - A helyi kapcsolás nem olyan lényeges: kicsi a helyben maradó forgalom
  - A számlázás miatt jobb is felküldeni a központnak
  - A központról leszakadás esetén vész üzemben helyi kapcsolás lehetséges

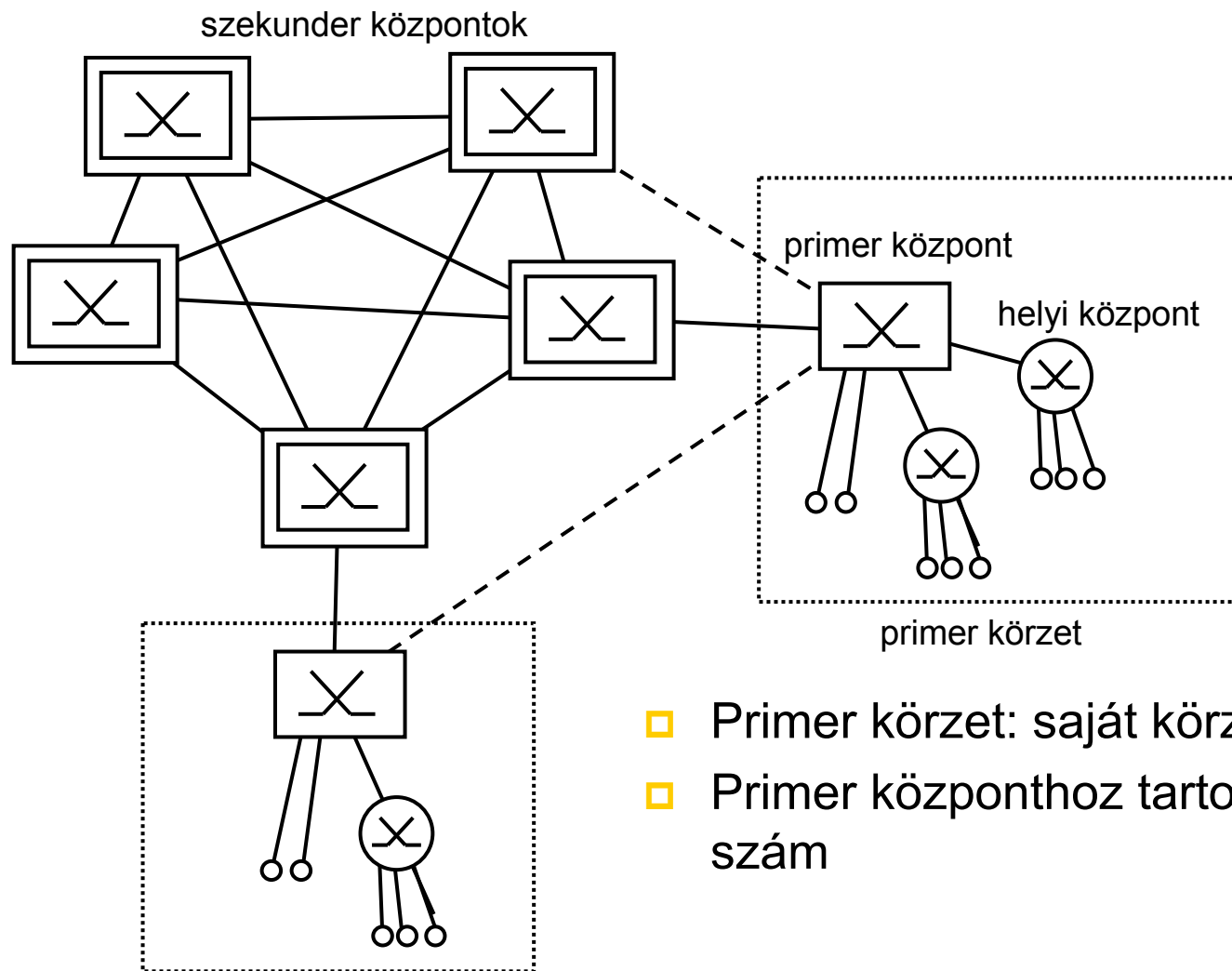
Tipikus homogén, nyilvános kapcsolt (vezetékes) távbeszélő hálózati hierarchia – ma

■ Megjegyzések:

- Egy primer két szekunderhez kötve: redundancia
- Primer és helyi kp-ok egybeépültek: egy kp-ban mindkét funkcionalitás
- Kevés helyi kp
- Sok-sok kihelyezett fokozat

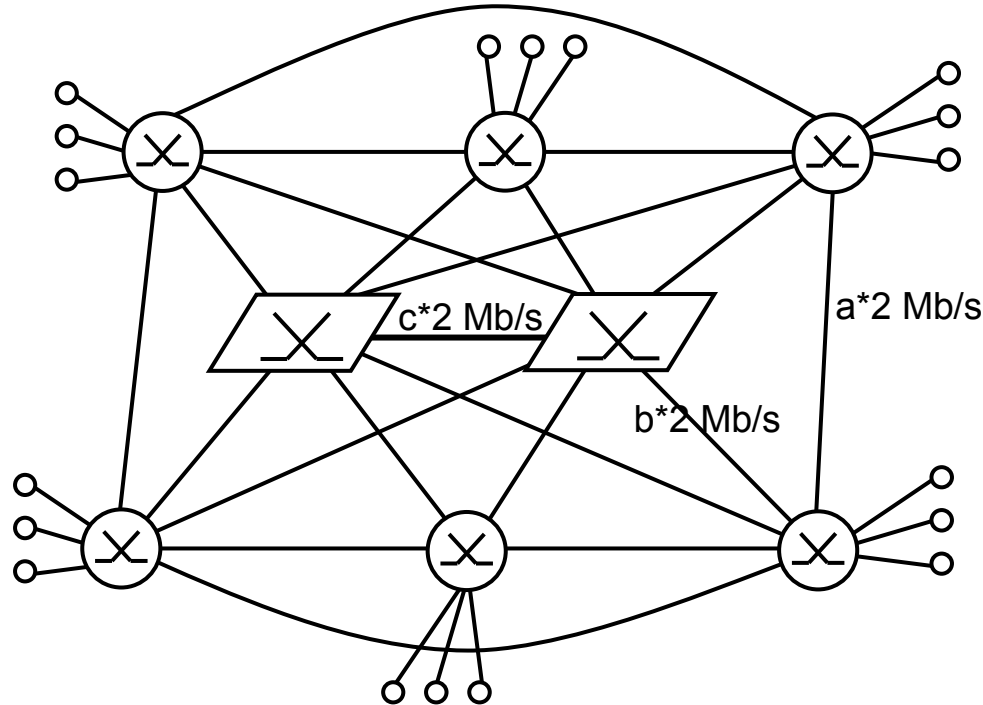
Példa földrajzi topológia (pont-pont kapcsolatokkal)

----- : alternatív v. haránt összeköttetés

- Primer körzet: saját körzetszám
- Primer központhoz tartozik ez a szám

Nagyvárosi architektúra (pont-pont kapcs.)

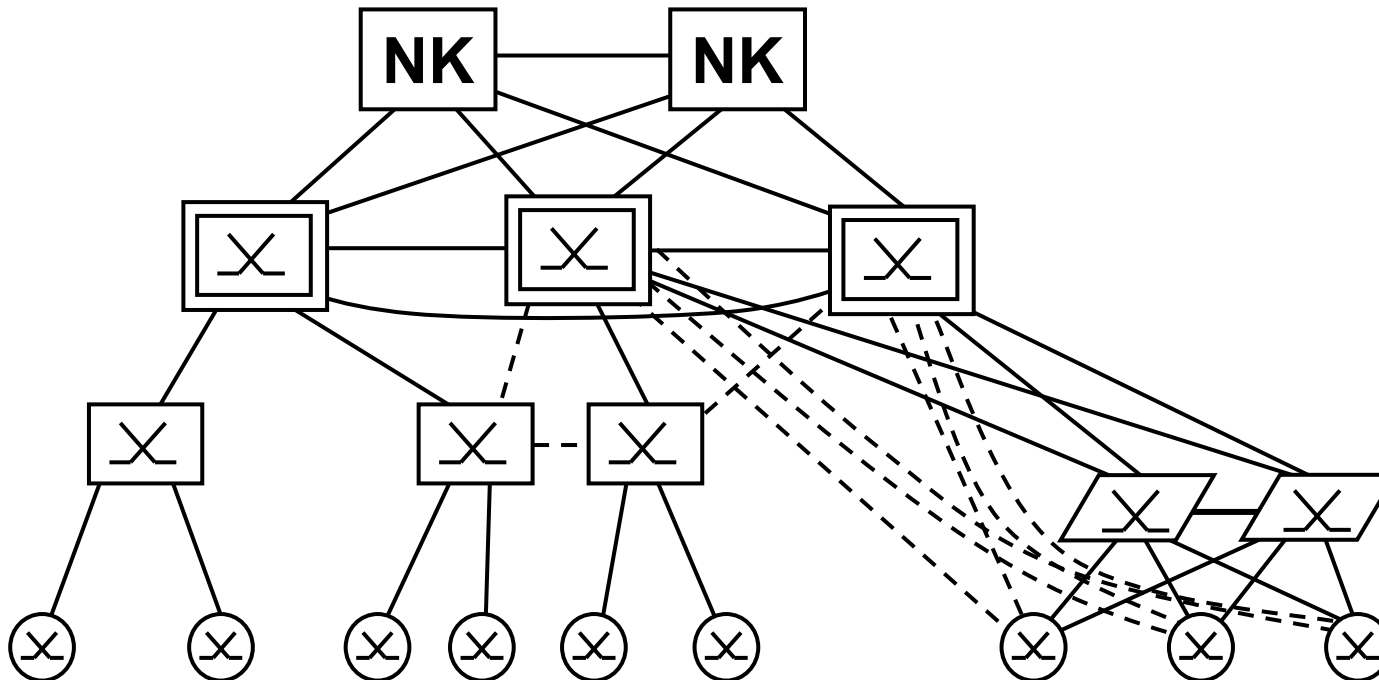

- PI. Budapesti topológia:
  - kb. 20-30 helyi központ
  - 2 *tandem központ*
  - kettős csillag
+ szövevényes közvetlen összeköttetés
- A tandem központok:
  - logikailag a helyi központok hierarchiaszintjén vannak
  - Bp.: Városmajor, Angyalföld (ezekben van: helyi központ, tandem központ)
- Speciális helyzet:
  - a helyi központok és a két tandem központ: egy primer körzet (külön primer központ nélkül)
- Sebességértékek nagyságrendileg:
  - a: kb. 5-10,
  - b: kb. 20,
  - c: kb. 50-100

Országos és nagyvárosi topológia együtt

- a két budapesti szekunder központ mellett van egy-egy nemzetközi központ is
  - Kelenföld, Józsefváros (ezekben van: helyi központ, szekunder központ, nemzetközi központ)
- a közös hierarchia (kicsit leegyszerűsítve):

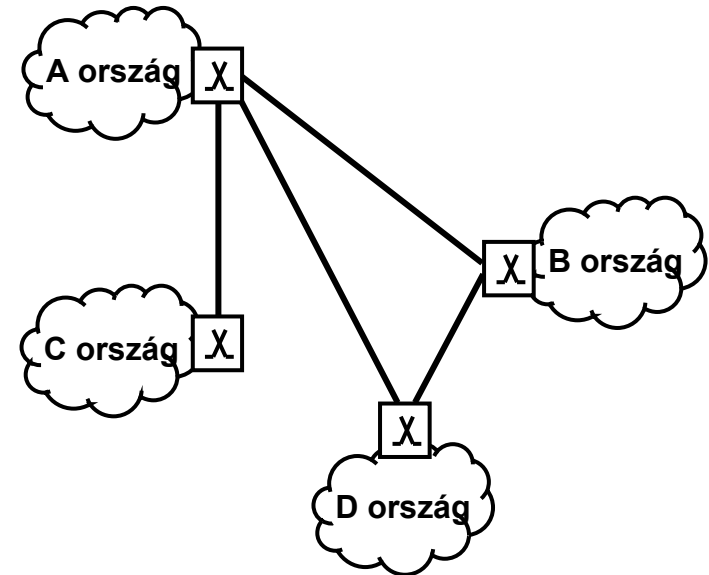
Közcélú távbeszélő központok Magyarországon

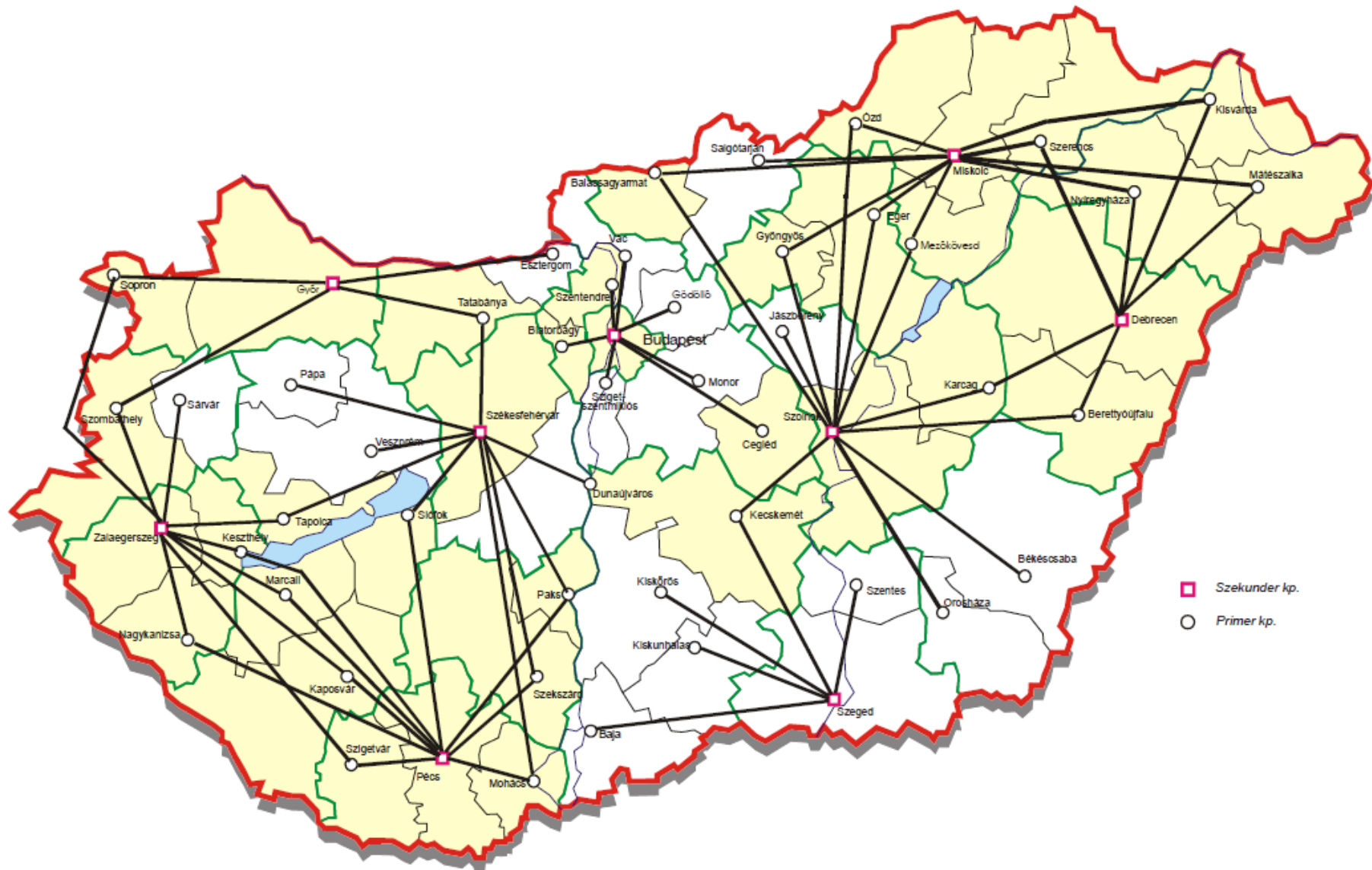
- 2 nemzetközi központ
  - Kelenföld, Józsefváros
- 2 tandem központ
  - Városmajor, Angyalföld
- 10 szekunder (5+5 a Duna két oldalán) központ
  - Kelenföld, Józsefváros
  - Győr, Zalaegerszeg, Pécs, Székesfehérvár
  - Szeged, Szolnok, Debrecen, Miskolc
- 54 primer központ
- kb. ~~400~~⁶⁰ helyi központ
  - max. néhány tízezer előfizető/központ
  - Ericsson AXE és Siemens EWSD központok
- kb. 1300 kihelyezett fokozat

Nemzetközi telefonhálózat

- Nagyobb országos szolgáltatók rendelkeznek nemzetközi „kapuközponttal”
- Több, egymással konkuráló nemzetközi szolgáltató biztosítja ezek összekötését
- Nem kell minden ország között közvetlen kapcsolat...
- ... de egy nemzetközi összeköttetés max. 6 trónköt (7 nemzetközi központot) tartalmazhat

Magyarországi hálózat

A budapesti körzetek

Angyalföld	EWSD
Belváros	AXE
Budafok	ADS
Csepel	EWSD
Erzsébet	EWSD
Ferenc	EWSD
Gazdagrét	AXE
István	EWSD
Kelenföld	AXE
Kőbánya	AXE
Krisztina	EWSD
Lágymányos	EWSD
Óbuda	AXE
Pesterzsébet	EWSD
Pestlőrinc	AXE
Rákoskeresztúr	AXE
Rákospalota	EWSD
Sashalom	EWSD
Teréz	AXE
Újpalota	EWSD
Újpest	EWSD
Városmajor	AXE
Zugliget	AXE
Zugló	AXE
Angyalföld tandem	AXE
Városmajor tandem	AXE

